

ชื่อวิทยานิพนธ์	ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในด้านการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
ผู้วิจัย	นายธนัส ทองชูช่วย ปีการศึกษา 2555
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์กิตติ ดันไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.จักรกริช อนันตศรีณย์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในด้านการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาวิธีการรักษาโรคด้วยการใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากหมอพื้นบ้านอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 4 คน และพระภิกษุ จำนวน 1 รูป และผู้ป่วย 1 ราย เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสังเกต แล้วเสนอรายงานการวิจัย

ผลของการศึกษา พบว่า

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค ของหมอพื้นบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มี 4 ประการ คือ ประการที่ 1 โรคหรือความเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำหรืออำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติและเกิดจากสาเหตุธรรมชาติ คือ การเปลี่ยนแปลงแปรปรวนสูญเสียสมดุลของธาตุ 4 ประการที่ 2 ต้องรู้จักชื่อ รูปร่างลักษณะ สี กลิ่น รส และสรรพคุณ ของตัวยาสสมุนไพรที่นำมาใช้ในการรักษาโรค ประการที่ 3 การนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรคจะต้องรู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บ การเตรียมตัวยาสสมุนไพร ตลอดจนวิธีการปรุงยา การช้ยา และการเก็บรักษา และ ประการที่ 4 หลังการรักษาโรคหายแล้วผู้ป่วยจะต้องมาทำพิธีแก้พิษ และร่วมพิธีไหว้ครูหมอยาประจำปีที่บ้านของหมอพื้นบ้าน

2. วิธีการรักษาโรคด้วยการใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา พบว่า ก่อนการรักษาทุกครั้งหมอพื้นบ้านจะทำการตรวจโรคโดยการซักประวัติ การตรวจร่างกาย และจิตใจ เสร็จแล้วจะวินิจฉัยโรค และดำเนินกระบวนการในการรักษาโรคด้วยการใช้สมุนไพรที่แตกต่างกันไปตามชนิด และลักษณะอาการของโรคหรือความเจ็บป่วยที่ปรากฏ เพื่อมุ่งปรับธาตุทั้ง 4 ให้เกิดความสมดุลเป็นหลัก มีการใช้คาถา และรวมถึงพิธีกรรมตามความเชื่อ มาใช้ในกระบวนการของการบำบัดรักษา มีข้อห้าม/ข้อแนะนำสำหรับการปฏิบัติตนของผู้ป่วยในระหว่างการรักษา และมีการติดตามผลของการรักษาเป็นระยะ

Thesis Title	Folk Healers' Wisdom in the Use of Herbal Medicines in Amphur Bang Klam, Songkhla Province
Researcher	Thoranat Thongchuchouy Academic year: 2012
Degree	Master of Arts in Development Strategy
Advisors	1. Associate Professor Kitti Tanthai 2. Dr. Jakkrit Anantasaran

Abstract

The objectives of the study on 'Folk Healers' Wisdom in the Use of Herbal Medicines in Amphur Bang Klam, Songkhla Province' were 1) to study folk healers' beliefs in the use of herbal medicines in healing diseases in Amphur Bang Klam, Songkhla Province, 2) to study the practices of folk healers in the use of herbal medicines in healing diseases in Amphur Bang Klam, Songkhla Province. The research methodology included observation and non-structured interviews among 4 folk healers, 1 monk and 1 patient, and presented in a descriptive report.

The findings revealed as follows:

1. There were 4 beliefs among folk healers in the healing of diseases with herbal medicines: 1) diseases occurred because of natural and super natural causes or the imbalances of the 4 elements; 2) healers had to know names, colors, scents, tastes and qualities of the used herbs; 3) healers had to know how to collect, to prepare, to cook, to use and to keep the medicines; and 4) after being cured the patients had to join a de-poisoned rite and an annual ceremony at the residences of the healers to pay homage to the Medical Masters.

2. The practices of folk healers in Amphur Bang Klam, Songkhla Province started from inquiry into the past life of the patient, physical and mental checking, diagnosis and carry on with the healing process with different kinds of herbs according to the diseases to balance the 4 elements, together with the use of katha (sacred words) and some other rites. There were advises and taboos for the patients to practice during the time of healing and an occasional following up as well.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์กิตติ ดันไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ดร.จักรกริช อนันตศรีชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณา ตรวจสอบ เสนอแนะข้อความที่เป็นประโยชน์ และให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ขอขอบพระคุณ หมอพื้นบ้านและผู้ป่วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่กรุณาให้รายละเอียดข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณพุดิพงษ์ แก้วหวังสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าแซะ ผู้บังคับบัญชา ที่ส่งเสริมสนับสนุน และอนุญาตให้โอกาสในการศึกษาต่อ

ขอขอบคุณ คุณสุพรรณษา เต็มหมาน ที่กรุณาจัดรูปแบบวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ เพื่อนๆ สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนารุ่น 2551 เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และกัลยาณมิตรทุกท่านที่ไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายขอน้อมรำลึกถึง บิดา มารดา ผู้ที่คอยอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาให้ความรัก ความเมตตา และคอยสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่ บิดา มารดา และครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

นายธรรณัฐ ทองชูช่วย

มีนาคม 2556

